

Premogovniški baroni drže za-morske stavkokaze kot peone

Baronske delavce izvajajo na premogovno polje a praznini obljubljani. — Ko nasedejo va-dji jih ujamejo v mreži kom-panijske prodajalne.

New York, N. Y. — Unija za ameriške civilne svobodščine po-veča, da ji je Narodno društvo napredke zamorskega ljudstva, sporočilo, da podjetniki v Pennsylvaniji drže zamorske ru-karje v takih razmerah, ki so enake peonaziji. Nevedne zamor-ske delavce najprvo pripravijo, da sprejmejo delo v okrajih, v katerih so rudarji na stavki v Pennsylvaniji. Ko so ameri-šanci sprejeli delo, jim ponu-žijo kredit v kompanijski pro-dajalni. Večina zamorskih de-lavcev nima denarja, pa se po-rodijo kredita, ki ni drugega kot navadna past, da pridre za-morske delavce kot stavkokaze. Ako se zamorski delavec zave, da dela kot stavkokaz in hoče odpotovati, tedaj mu povedo, da naj najprvo plača, kar je dolžan v kompanijski prodajalni. Zamo-rski nima denarja in nadenega ga od zemljo kopat in nakladati premog. Bivališča teh zamor-skev so obdana z ograjo, vrh tega pa stražijo še stražniki. Svo-desto nimajo nobene, razen te, da smejo jemati na kredit blago v kompanijski prodajalni. Koli-ko več blaga vzamejo na kredit v kompanijski prodajalni, toliko bolj so priklenjeni na kompani-jo.

O teh razmerah je poročal Narodnemu društvu za napre-dke zamorskega ljudstva neki odbornik rudarske organizacije. Svojemu poročilu je dostavil, da so razmere v teh ogroženih prostorih neprenešljive in je treba gledati, da se odpravijo.

Slavka pri cestnoželezni-šni družbi bo izravnana

Poganjanja se vrše v Philadel-phi. — Busi se niso lika-zali praktični. — Kompanija občuti moč stavke.

Girardville, Pa. — V Phila-delphi se vrši konferenca med zastopniki cestnoželezniških u-slubencev in Skupilnosti Traction kompanije, da se izravna stavka cestnoželezniških uslužbencev v okolici. Kompanija je opazila, da ljudje rajše hodijo peš, kakor da bi se vozili z busi, ki jih je kompanija postavila v službo, odkar več ne vozijo vozovi ces-tno železnice.

Govorice o izravnavi stavke cestnoželezniških uslužbencev so napravile med tukajšnjimi biz-nisnimi veliko veselje.

Uslužbenici nasprotujejo kom-paniji, da uvede vozove, pri ka-terih ena oseba opravlja službo motornika in sprevednika, in znižanju mezde, ki ga je zami-slila kompanija.

Busi se niso izkazali praktični. Ne toliko zaradi tega, ker je bil nemite kateri izmed voznikov pretepen, ako se je pregovarjal s sitnimi potniki, ampak ker vozijo skoraj prazni. Odkar se je rudarska unija izrekla za podporo stavkujočim uslužben-cem, drdajo busi precej prazni. Rudarji menijo, da je tisti rav-nostavkokaz, ki se pelje z busom, ki ga vodi stavkokaz. To je vplivalo precej na upravo kompanije, da jo je kmalu sre-čala pamet in bila pripravljena se pogajati zaradi izravnave stopa.

Osem oseb zmrznilo v Angliji.

London, 19. dec. — Vsa An-glija je te dni v pestih prave arktične zime. Na Škotskem se ni bilo takega mraza 32 let. O-sem oseb je zmrznilo. Reka Thames je zamrznila. Debel sneg je pokril deželo.

Hearstova priča se je u-jela pri zaslišanju

Preiskovalni senatni odsek do-gna, da Avila laže. To je po-večalo slabo luč, v kateri se nahajajo Hearstovi "mehiški dokumenti."

Washington, D. C., 19. dec. — Senatna preiskava o "mehiški zaroti" je bila danes prekinjena do 27. decembra. Preiskovalni odsek bo medtem skušal dobiti neke informacije iz Mehike.

Senator Norris je danes na-slovil na Hearsta odprto pismo, v katerem ljuto kritizira časni-karskega magnata radi njegovega "ekspozija." Norris piše, da noben časnikar, ki ima kolikšaj poštenja in časti, se ne bo poni-žal do tako nizkih metod za pro-vočiranje vojne z Mehiko.

Washington, D. C. — Miguel Avila, ameriški Mehikanec, ki je že trikrat prišel za Hearsta pred senatnim odsekom v preiskavi glede avtentičnosti Hearstovih dokumentov o "zarotah mehiške vlade," se je v soboto grdo za-rekel. Senatorji so ga ujeli v laži, ko so ga izpraševali glede denarja, ki ga je po svoji izpovedi iz-plačal za dokumente, ukradene iz arhiva mehiške vlade.

Avila je pri prejšnjem izpra-ševanju trdil, da je plačal urad-niku \$3000 v ameriških bankov-cih po pet, deset in dvajset do-larjev. Za to vsoto mu je name-ščenec izročil iz računske knji-ge list, ki izkazuje nakazilo vsote \$1,215,000 konzulu Eliasu v New Yorku za podkupovanje a-meriških senatorjev v prid me-hiški propagandi. Ko pa je bil v soboto ponovno vprašan, v kakih bankovcih je bila izplačana ome-njena vsota, je dejal, da v samih stodolarnih bankovcih!

Nadalje je Avila povedal sena-torjem, da je v drugem slučaju izplačal listemu uslužbencu mehiškega arhiva \$12,000, katero mu je dal Hearstov reporter John Page, za neke druge dokumente. Senator Reed ga je vprašal, v kakih bankovcih je bil ta denar. Avila je odgovoril, da v petkah, desetkah in dvajsetkah. Nato je bil vprašan, kako visok je bil svezhenj teh bankovcev. Avila je odgovoril in pokazal z rokama, da tri palce. Senatorji so se smehljaje pogledali in Reed je dejal priči: "Ali ne veste, da vsota \$12,000 v petkah, desetkah in dvajsetkah mora predstavl-jati kupček, ki je najmanj en čevljev visok?" — Avila je bil nervozen, toda rekel ni nič.

Preiskovalni odsek je zaslišal tudi J. E. Bresnahan, upravi-telja telegrafске kompanije We-tern Union, katere je po izpo-vedbi Hearstovih priči prejemala in dostavljala brzjavke in denarna nakazila med mehiško vlado in konzulatom v New Yorku. Bresnahan je izjavil, da v letu 1927 ni prišla nobena taka brzjavka, kakršne izkazujejo Hearstovi facsimili, dočim je ves rekord brzjavk za leto 1926 uničen, ker družba ne drži rekor-dov dalj kot eno leto. Na vpra-šanje, če je prišlo iz Mexico Ci-tyja kakšno nakazilo po kablju za vsoto \$1,215,000, je Bresnahan dejal, da ne ve ničesar o takem nakazilu. Nadalje je rekel upra-vitelj, da med kopijami mehiš-kih telegramov, adresiranih v letu 1927 mehiškemu konzulu E-liasu, ni nobene brzjavke, ki bi bila slična Hearstovim facsimi-lom.

Dudley Field Malone, ki ga je Hearst obdržal v svojih facsimi-lah, da je posredovalni agent med Eliasom in senatorji, je razpisal \$5000 nagrade onemu ali onim osebam, ki doženejo izvor doti-čnega Hearstovega "dokumenta."

"Kralj" Benjamin umrl.

Chicago. — Benjamin F. Pur-neil, znani "kralj hiše Davido-ve" v Benton Harborju, ki je bil zadnje čase sodnijsko preganjan radi svojega verskega kulta, je v ponedeljek umrl.

BROOKHART UDA-RIL OBE NAZAD-NJAŠKI STRANKI

Povedal je svojo odlobo o obeh. Pokazal je, kako obe stranki delata roko v roki, kadar gre za posebne interese.

Washington, D. C. — "Bil sem vržen iz republikanske stranke in zborovanja. Ponosen sem na to. Kajti jaz ne pripadam k stranki Wall Streeta. Brenem sem bil iz senata. Ponosem sem na to. Senator iz Missisipija je k temu pomagal. Kajti jaz ne pripadam k wallstreetški stranki na nobeni strani te zbor-nice. Samo dve stranki sta v Združenih državah. Ena je wallstreetška stranka, druga je pa v opoziciji proti nji."

Na ta način je senator Smith Brookhart, republikanski vpor-nik iz Iowe odgovoril senatorju Pat Harrisonu, ki je očital, da so bili senatorji Brookhart, La Follette, Nye, Frazier in Ship-stead pacificirani od strani sta-re garde na to način, da so do-bili dobra mesta v odsekih.

Naglasil je, da ponavlja, da je pri volji glasovati v organizaci-jo (obornice), v kateri sta jug in zapad združena proti finan-čnemu gospodarstvu dežele iz New Yorka. Temu je pa "takoj do-stavil, da se ni ogiblji nobeden demokratov, da to podpira."

Predložil je davčno legalizacijo, kako so se demokrate v senatu pridružili Mellonovim republi-kancem, kako so dobili popust več milijonov dolarjev Dukova zapuščina in drugi favoriti, ko je zakon za dedninski davek z leta 1924 dolodal, da je dedninski davek naraščajoč do 40 odstot-kov za zapuščinske deset milio-nov ali več dolarjev. To zadevo je uravnal senator iz Severne Karoline v tistem stiku s Mel-lonom in Smootom.

Brookhart je naglašal, da na-predni senatorji niso za znižanje davka, ampak za odplačilo dol-ga. Povedal je, da ne bodo gla-sovali za to, da se vrne 80 od-stotkov zapuščinskega davka državam, kajti milijoni, ki se bodo vrnil Dukovi zapuščini v državi Severni Karolini, bodo iz-tirjeni od države Iowe, Južne Dakote in drugih držav.

Senatorju Brookhartu je sledil senator McMaster iz Južne Dakote, ki se približuje napred-nemu elementu. Predlagal je resolucijo, ki določa takojšnje znižanje tarifa. McMaster je rekel v svojem govoru, da je za-ščitni tarif ranljiva točka na oklepu "industrijske skupine". Če napredni republikanci in de-mokrate skupaj naskočijo to točko, bo stara garda hitro pri-šla se umikati in privolila v zakone za odpomoč farmarjem.

Brookhart nastopa tudi proti tarifnemu zakonu. V zbornici je sprožil to vprašanje kongres-nik Victor L. Berger, socialist iz Milwaukeeja. Berger je izjavil, da se potrdi, da bodo sprejeti amandamenti k davčni predlogi, ki bodo vse samce opostili od davka do \$2,500 letnih dohod-kov, zakonske dvojice pa do \$5,000, višje dohodke pa odjav-čili.

Musolini objubljuje mandat emigrantom.

Rim, 19. dec. — Arnaldo Mus-solini, diktatorjev brat, piše v oficijelnem "Popolo d'Italia", da je treba podeliti nekaj sedežev v fašistovski zbornici zastopnikom onih milijonov Italijanov, ki so se izselili v tuje dežele. Emigran-ti morajo biti smatrani kot ita-lijanski državljani in imeti mo-rajo predstavništvo v italijanski zbornici.

Ali šola smeti pravilo pisati in štiti obroč? Narodni list "Slovan-sko-anglijski glasnik", katere je iz-dela in ima na vrhu Kijevsko matice S. N. P. J.

Stimson bodoči governor Filipinskega otočja

Stimson je oficijelno opral za-sedenje Nikaragve. — Filipin-ci ne upajo na toleranco pod novim governorjem.

Washington, D. C. — Pred-sednik Coolidge je imenoval Henry L. Stimsona naslednikom generala Leonarda Wooda na Filipinskem otočju. Stimson je prišel precej v javnost, ko je spomladi oficijelno preredel in opral ameriško zasedenje Ni-kearagve. Predno postane nje-govo imenovanje veljavno, mo-ra biti predloženo senatu v po-trdilo. Napredni element bo v opoziciji, ampak potrdila ne bo mogel preprečiti, kajti v takih zadevah podpirajo administraci-jo tudi burbonski demokrate.

Stimson je bil prijatelj pokoj-nega governorja Wooda in ga je pred enim letom obiskal v Ma-nili na Filipinskem otočju. To se je zgodilo še po tem, ko je Carni Thompson predložil Cool-idgu poročilo o razmerah na otočju. Stimson je poročal Coolidgu na način, ki je vplival nanj, da se je odločil obdržati militaristično in imperijalistič-no politiko, ki jo je vodil Wood. Filipinci naj nikan ne upajo, da bo več toleranco, ko pride Stim-son na otočje.

Več ko 650 Nikaragvanov je še padlo v bojih z ameriški-mi pomorščaki in nikaragvskimi orožniki pod poveljstvom ameri-ških častnikov, odkar je Stim-son v mesecu maju sporčil, da je Nikaragva pacificirana.

Vojaški krogi v Washingtonu so zadovoljni z imenovanjem Stimsona governorjem. Mogoče vidijo v njegovem imenovanju, da bodo Filipinci v prihodnjih dveh letih izgubili polovico od njih sedanje samosvesti.

Veliko je seveda odvisno, ka-ko končajo volitve v prihodnjem letu. Znamenja pa se daj go-tovo, da ne bo velike izpreme-be. Ljudstvo sicer zdaj zabav-lja, a ko bodo prišle volitve, bo volilo one, katere mu bodo pri-poročali profesionalni politi-čarji.

MEHEK PREMAG RAZBURIL RUDARJE.

Protesti proti uporabi mehkega premoga na železniški postaji prihajajo.

Shenandoah, Pa. — Pen-silvanska železniška družba je pri-peljala voz mehkega premoga, da služi za kurjavo na železniški postaji.

Ta voz premoga je razburil vse mesto. Ljudje v salunih so se jezili. Rudarji so se razgo-varjali ob cestnih vogalih in dejali, da take neznane še ni bilo v mestu. Lokalni listi so prina-sali cinčne opazke. Ljudje so delali neprijazne opazke, ko so videli iz dimnika na postaji aa-jasti dim. Tucat pritožb je bilo poslanih mestni upravi. Ljudje zahtevajo, da se uporaba meh-kega premoga v mestu prepove.

Rudarji na polju trdega pre-moga se pač zavedajo, da so njih tovaršarji na polju mehkega pre-moga na stavki.

Bestialen umor.

Los Angeles, Cal. — Neznani zločinec — ali morda jih je več — je zadnji četrtek ugrabil 12letno Marian Parker, hčer bančnega uradnika Perry M. Parkerja, ko je bila na potu iz šole. Njen oče je kasneje pre-jel pismo, da mora prinesiti \$1500, če hoče dobiti hčer na-zaj. Parker je v soboto položil zahtevano vsoto denarja na označeno mesto zunaj mesta, toda dobil je deklico — mrtvo in razpakano na šest kosov. Bila je brutalno umorjena. Ves po-licijski aparat v Los Angelesu je zdaj na delu, da ujame mo-rika. Na sumu imajo nekega 21letnega študenta.

Sovjetska Rusija ne priznava preloma

Izgon konzulov je prelomitev po-godbe, ne glasi odgovor iz Mo-skve. — Devetnajst Rusov umorjenih v Kantonu; mas-saker deklet z ostrženimi lasmi. Protest Sunjatsenove vdove.

Kanton, 19. dec. — General Cang Fakvaj, ki je stri komuni-stično revolucijo, je dal danes eks-ekutirati nadaljnjih 800 kitajskih komunistov. Nepotrjena vest se glasi, da je bil sovjetski podkon-zul tudi umorjen. Okrog 200-000 Kitajcev je pobegnilo v Hongkong.

Sangaj, 19. dec. — Več kot sto Rusov v Sangaju je prešlo odredbo, da morajo takoj zapu-stiti Kitajsko. Istočasno je ki-tajska ljudska vlada v Nankin-gu prejela noto sovjetske vlade, ki se glasi, da nankingska vlada nima pravice prekiniti diplomati-ških odnošajev s Sovjetsko uni-jo. Odnosaji so zajamčeni v po-godbi, ki je bila sklenjena leta 1924 z vlado v Pekingju in katera je veljavna za vso Kitajsko. So-vjetska vlada ponovno odklanja vsako odgovornost za puč v Kan-tonu in poudarja, da bo prena-gljena akcija vlade v Nankingu največ škodila Kitajcem samim.

Kuomintangska vlada je šla včeraj korak dalje in velela are-tirati vse člane kantonske dele-gacije v centralnem odboru kuomintang. Ta odlok je povzročil veliko sensacijo, ker v delegaciji so odlični revolucionarji, ki so se še pred nekaj meseci bojevali skupno s Kajšekom proti sever-njakom.

Teror v Kantonu in Hankovu se nadaljuje. Vse osebe sovjet-skega konzula Pliteleva v Han-kovu s šenkami in otroci vred je bilo naloženo na parnik, ki je odprl na reki Jangtze proti vzhodu.

Sangaju. Sovjetski konzulat v Sangaju je pod angleško stražo, ki ne pusti nikogar ne ven ne noter. Iz kantonske poročajo, da so pobesneni antikomunisti obgra-dili 19 Rusov. Ustrelili so tudi 14 deklet, ki so imele ostržene lase. Reakcionarji amatrsko vsako žensko, ki ima kratke la-se, kot komunistko in jo kar na ulici ustrelje. Takega barbarske-ga početja še ni videl Kanton.

Sangaj, 19. dec. — Vdova dr. Sunjatsena, očeta kitajske revo-lucije, je včeraj iz Moskve po-slala ostro protestno brzjavko Ciangu Kajšeku radi pretrganja diplomatskih stikov s sovjeti. Kajšek je njen svahek, ker ima njeno sestro za ženo. Vdova br-zjavlja, da je čin nankingske vlade samomorilen in če ima on (Kajšek) še trohico Sunjatseno-vega revolucionarnega duha v sebi, naj takoj popravi napako, kajti zgodovina bo držala njega odgovornega. Kajšek je odgovoril vdovi, da on prevzame vsa od-govornost za prelom s sovjeti, ker je prepričan, da so sovjetski agentje provocirali katastrofično revolucijo v Kantonu. Dalje pravi Kajšek, da vdova je v Moskvi proti njeni volji, in če ima kaj spoštovanja do kitajske revo-lucije, naj gre domov in pomaga stranki.

Starši navallili na katoliške šole.

Quebec, 19. dec. — V teku dveh dneh je požar uničil še drugi katoliški otroški zavod v Que-becu. Drugi dan po tistem, ko je zgorelo 50 otrok v hospicu St. Charles, je izbruhnil ogenj v o-troškem zavodu in šoli sester Dobrega pastirja. Zavod je bil znan pod imenom "Akademija sv. Alojzija." 142 dečkov se je komaj rešilo iz gorečega poslop-ja. To je razburilo starše, ki i-majo otroke v drugih katoliških zavodih v mestu, da so navallili na zavode in zahtevali svoje o-troke, da jih vzamejo domov. Iz-vor obeh požarov je neznan.

Nadaljne izključitve iz ruske kom. stranke

Rakovskij, Radek, Kamenov in 95 drugih najodličnejših vodi-teljev vrženih za Trockijem pod klop.

Moskva, 19. dec. — Centralni biro je včeraj soglasno izključil 98 pristavev Trockija iz komu-nistične stranke. Izključeni so Kristijan Rakovskij, bivši po-slanik v Londonu in Parizu, Leon Kamenjev, bivši poslanik v Rimu in podpredsednik sveta ljudskih komisarjev, Karl Ra-dek, šurnalist, Jurij Pijatokov, bivši podpredsednik sveta na-rodne ekonomije, Naševič, bivši vojni podkomisar, Sapranov, bivši tajnik centralnega izvrše-valnega odbora in drugi odlični boljševiški voditelji, ki so veči-noma židovskega pokolenja.

Izvrševalni odbor stranke ima nalogo, da z argumentom pre-priča ostale člane opozicije o nji-hovih zmotah, če pa to ne bo pomagalo, morajo biti vsi vrženi iz stranke. Trockijeva skupina se je bila obrnila na strankin kongres s prošnjo, da se ji pri-jane pravica agitacije, toda kon-gres je sverzgel prošnjo in odre-dil brezspojno kapitulacijo opo-zicije.

Rudarji zahtevajo senatno preiskavo

Deputacija unijanih odbornikov pri senatorju Reeda. — 1800 družin isprtih rudarjev, v pittsburskem distriktu v Pa-rakah.

Washington, D. C. — Deputa-cija rudarskih voditeljev je v so-boto obiskala senatorja Davida A. Reeda iz Pennsylvanije s prošnjo, naj izpusti senatno preiskavo glede stavke in ispora na polju mehkega premoga. Reed je konferiral z voditelji več ur in dejal, da bo premišljal o stvari. Philip Murray, podpredsednik rudarske unije, je vodil deputa-cijo.

Columbus, O. — Zvezni sod-nik Benson W. Hough je odre-dil v imenu premogovniških kompanij, da mora sto družin unijanih rudarskevs izprsniti kompanijske hiše do 1. aprila 1928. Sodnik ni dovolil, da bi kompanije izgnale rudarje, do-ker traja zima.

Pittsburgh, Pa. — Odborniki rudarske unije v 5. (pittsburs-škem) distriktu domnevajo, da se je okrog 1800 družin isprtih rudarjev v tem distriktu nasta-nilo v lesenih barakah, katere je zgradila unija. Treba pa je zgra-diti barake še za 1500 družin, ki jih kompanije izganjajo iz svo-jih hiš.

Suhški filantrop sreba šnopa.

New York. — Sebastian S. Krege, bogati trgovec in filan-trop, je pred kratkim podaril pol milijona dolarjev Protis-lunski ligi za kampanjo v inte-resu prohibicije. Teden dni ka-sneje je njegova ločena žena s pomočjo detektivov udrila v nje-govo privatno stanovanje v ne-kem newyorškem hotelu. Na mizici v spalnici so našli stekle-nico žganja, pod posteljo pa na-pol nago žensko. — Krege je lastnik cele verige pet in deset-centnih prodajalnic.

Volkovi terorizirajo španske vase.

Vigo, Španija, 19. dec. — Ce-le jate volkov, ki so se pod pri-tiskom mraza priklile iz hribov, so invadirale vase v okolici Luga, napadle živino in naredile paniko med prebivalci, ki se ne upajo iz hiš. Organizirale so se čete lovcev, da prešeno volkova.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasa po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta; Chicago in Cincin \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, in za inosemstvo \$9.00.

Naslov na vseh listih: Prosveita

"PROSVETA"

2827-29 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v oklepaju n. pr. (Nov. 30-1927) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list. !

SEDANJA RUDARSKA STAVKA JE PREIZKUŠNJA DELAVSKE SOLIDARNOSTI.

Valed stavke in izpora rudarjev na centralnem konvencijem polju mehkega premoga ima delavstvo naloge skrbeti za prehranitev sedem sto tisoč oseb. Rudarjev je izprtih ali pa na stavki sto dvajset tisoč, z njih ženami, otroci in drugimi svojci, za katere je treba skrbeti, pa štejejo okoli sedem sto tisoč.

Demagogi, najemniki, najeti provokatorji "openšparjev" in nevedneži vprašujejo, kam gre denar, ki prihaja za podporo. Prvi trije zastavljajo to vprašanje namenoma, da sejejo med stavkujočimi rudarji nezaupanje in nesoglasje, v nadi da s takimi vprašanji zbegajo tako stavkujoče in izprte rudarje, da se poraženi vrnejo na delo. Zadnji tako vprašujejo, ker ne znajo šteti do pet ali pa ne mislijo tako daleč, kakor sega njih nos. Zadnji niso toliko hudobni, kot so kratke pameti.

Rečimo, da je treba vsak dan izplačati za vsako osebo pet centov, dokler trajata izpor in stavka. To pomeni, da je treba vsak dan potrošiti za podporo 700,000 nikljev ali pet in trideset tisoč dolarjev. V sto dneh je treba potrošiti tri milijone pet sto tisoč dolarjev, v dve sto dneh sedem milijonov dolarjev, v tri sto dneh pa deset milijonov pet sto tisoč dolarjev.

Ako se za vsako osebo radi izpore ali stavke prizadeje potrošiti deset centov na dan, kar je toliko kot nič, tedaj se vsota podvoji. Na dan je treba sedemdeset tisoč dolarjev, v sto dneh sedem milijonov dolarjev, v dve sto dneh štirinajst milijonov dolarjev, v tri sto pa 21 milijonov dolarjev.

Podpora se seveda enako ne deli. Kajti vsi niso tudi podpore enako potrebni. Nekateri niso še prejeli nič podpore in jo mogoče ne bodo tudi nič prejeli. Ti so gospodarsko najmočnejši in najbolj solidarni med stavkujočimi in izprtimi rudarji. Drugi, ki jo prejema, so gospodarsko šibkejši, mnogi izmed njih so brez vsakih sredstev in so popolnoma odvisni le od podpore, ki se deli med stavkujoče in izprte rudarje. Kakor eni ne prejmejo nobene podpore, drugi malo, jo pa najpotrebnejši prejmejo po petkrat ali desetkrat toliko, ako bi se podpora enakomerno delila po pet ali deset centov na dan.

Ali to še niso vsi stroški, ki jih ima organizacija ob času izpore ali stavke. Za iz stanovanj izgnane rudarje mora organizacija preskrbeti stanovanja. Les, iz katerega postavljajo barake, ni zastoj in ponekod mora uničiti plačati tudi najemnino od zemljišča, na katerega postavi barake. Vrh tega mora uničiti sodnijske stroške, kajti podjetniki petičionirajo za sodnijske prepovedi, pobojniki, kompanijski stražniki, "železna in premogovna" policija, državna policija—vsi ti organi, privatni ali oblastveni, izvršujejo aretacije, da širijo strah med rudarji. Treba je iti na sodišče, da se postavi za rudarje poročstvo, prihajati je treba k obravnavam, vse to pa stane denar. Stavkujoči rudar, ki vse to premisli in preudari, ne posluša demagogov, kompanijskih špijnov in provokatorjev v službi "openšparjev," kadar ga podžigajo in mu sugestirajo, da godrnja zaradi podpore in vprašuje, kam gre denar, ampak jim hladno obrne hrbet in tako pokaže, da je ptičke spoznal, ki delajo na to, da stavka konča s porazom za rudarje.

Delavec, na katerega pride apel, da naj pomaga stavkarjem, bo trezno sodil, kako velika mora biti podpora, da izprti in stavkujoči rudarji vzdržijo v stavki. Pričel bo premišljevat, na kom si lahko pritrga, ne da bi občutno bil prizadet. Ako živa opojne pijače, bo storil obljubo, da se vsak teden pritrga toliko in toliko od tega, kar izda za opojne pijače. Ako kadi, si bo pritrgal na kajenje. Če hodi v kinogledališče, si bo pritrgal na izdatkih za kinogledališče. Mesto, da bi takoj kupil nove čevlje ali obleko, bo počakal še teden ali štirinajst dni, preden jo kupi. Zaveden delavec bo premišljeval toliko časa, da najde nekaj, kar lahko pogreši v korist stavkarjem.

Zakaj? On se zaveda, da stavka ali izpor ali oboje pomeni za rudarje vojno in da so rudarji na fronti kot infanterija, strojničarji, ženijci, sanitarni vojaki, pijo-

nirji, topničarji, konjeniki, letalci in drugi vojnem času, on je pa za fronto in dela, za to je njegova dolžnost, da podpira owe, ki so na fronti.

Delavec, ki tako misli, se ne bo obotavljal podpirati stavkujočih in izprtih rudarjev, ki zdaj tvorijo fronto proti navalu "openšparjev" za znižanje mezde in poslabšanje delavnih razmer, nato pa storil trden sklep, da podpira rudarje, dokler stavka in izpor zanje ne končata z zmago.

VESTI IZ NASELBIN

O stavki v Ohiju.

Dillonvale, O. — Ker sem že dolgo časa naročnik Prosveite in tudi član SNPJ čez deset let, me veže dolžnost, da malo opišem stavko premogarjev, kakor poteka v tem kraju.

Strajk je 100%. Sedaj en roj nekoliko obratuje, ker stavkarji kopljejo premog zase in tudi za kompanijo; pol za kompanijo in pol za unijo. Vem tudi, da nekateri rovi obratujejo pod "open shop" sistemom. Tako dela roj Rose Valley že čez tri mesece, a posebnega uspeha ni, četudi kompanija poroča o veliki produkciji premoga. Takšna poročila so vsaj za polovico zlagana. O tem sem prepričan, ker sem bil pri tem roju že večkrat na piketni straži in sem imel priliko videti koliko premoga so vsaki dan ven pripeljali ter ga nalozili v železniške voze. Tudi nekaj Slovencev dela tam. Poznam J. O., ki je pred delavcem in njegov brat se tudi sili v delo. Tudi piketi so mu rekli, da to ni lepo od njega. Tudi jaz sem mu rekel, pa se je samo obrnil in šel proč.

Kar se tiče naše rudarske organizacije UMW je pa še vedno tam, kjer je bila. Zgleda pa, da vodje bolj z baroni premoga drže kakor z rudarji. Kaj je Lewis? Predsednik rudarske unije, ali je podprednik baronov? Kaj je še on dobrega napravil za UMW? Povprečni delavec zasluži petnajststo, približno, na leto, včasih nekaj več, včasih pa manj. Predsedniku kot je Lewis bi tudi menda zadostovalo, če bi prejel 3 tisoč na leto. Če bo šlo tako naprej, se jih bo Lewis kmalu nabral, da ne bo vedel kam z njimi. Rudarji, še je čas, da se razmere v organizaciji spremenijo. Se eno leto bo on na krmlilu, nakar bodo zopet volivci za predsednika organizacije. Zato opozarjam rudarje že sedaj, da začno ob pravem času delovati, da napravimo pri prihodnjih volitvah konec Lewisu in mašini. Skrbimo, da prihodnji izvolimo takšnega predsednika, kot si ga želi večina rudarjev. Na vsak način si moramo izvoliti novega, ker ta itak ni veliko vreden.

Ne vem kako neki se je pripetilo, da je bil Lewis izvoljen pretečeno leto, ker v tem okrožju je velika večina ali pa menda vsi premogarji so volili za Johna Brophyja. Premogarji pa moramo pri prihodnjih volitvah tudi skrbeti, da se bodo vršile pod dobrim nadzorstvom, da bo vse šlo pošteno pri štetju glasov.

Ze od 1. aprila t. l. smo na stavki, pa smo od naše organizacije dobili malo podpore. Prvi smo dobili vsak po \$3, drugi pa \$2. Vsega skupaj smo torej dobili vsak \$5. In naš predsednik ima vsaki mesec tisoč dolarjev plače. Naš lokal je imel svojo piketno postajanko v Kenwoodu, ki je oddaljen 20 milj od Dillonvale, kjer smo imeli svoj šotor. Ko so prišli akobeji, ki so se z vlakom pripeljali na kenwoodsko postajo, jim nismo smeli nič reči. Take so postave za stavkarja. Razume se, da stavkarji imajo vedno stražo s seboj, kajti deputi šerif jih vedno spremlja s svojimi biriči, ki so dobro oboroženi.

Tako se danes godi ubogim Lewisovim hlapcem. Kaj neki smo storili, da nas tako zatirajo. Rudarske razmere so torej skrajno slabe, to je kar se tiče nas stavkarjev. Zima je in prazniki prihajajo, pa od nikoder pomoči. Kmalu ne bomo imeli kaj jesti, ako ne bo dobro srčnih ljudi, ki bodo poslali darila. Sedaj po osemmesecnih stavki je že več milijard dolarjev propadlo. Koliko milijard dolarjev danes že obratuje pod open shopom? Ako bo šlo tako na-

prej in ne bo kd nikjer nobene podpore, bodo menda kmalu vsi rovi obratovali pod neunijskimi pogoji. Sedaj obratujejo že rovi Rose Valley, Webb, Florence in Lydia pod neunijsko firmo. Seveda, kompanije, kakor sem že rekel, poročajo neresnico glede produkcije premoga; kajti nakopajo premoga komaj poloco kot je poročano.

Rudarjem v Colorado želim obilo uspeha in zmago. Oni imajo lepše prilike do zmago pod IWW, kot jih imamo mi, ki smo bili že preje speljani na led, a sedaj že drugič; še osel se upre drugo pot.

Vsem čitateljem voščim vesele praznike, listu mnogo novih naročnikov in SNPJ pa želim obilo napredka. Obenem pa želim, da bi SNPJ dobila še mnogo krepkih novih članov, ki se bodo bojevali proti njenim sovražnikom ker sedaj ima premogova vojska mnogo novih članov. Članom in rojakom pa priporočam, da se naroče na list Prosveita, ker je najboljši delavski list.

Brataki pozdravi! — Frank Oblak.

O stavki v Pennsilvaniji. — South Fork, Pa. — Dne 7. decembra je prejelo tukajšnje društvo L. O. O. Moose telegram, da je umrl na Cressonu, Pa., v državnem sanatoriju rojak Tomaž Hacc (Heis) za sušico. Ker pa omenjeni ni spadal k nobenemu društvu, ga je pokopalo društvo Moose v Cressonu, Pa. Kakšen pogreb mu je napravilo, ne vem. Vem le toliko, da so telefonično obvestili pogrebniško, da naj napravi pogreb do višote \$100, kolikor morajo plačati po pravilih.

Ko je prišel v koloniznico, so ga vprašali, če ima sorodnike ali prijatelje in je rekel, da nima sorodnikov in ne prijateljev. Kakor sem poznal izvele, ima sorodnike v Johnstownu, Moxhamu, Pa., po imenu Kosmatin—bratrance ali strica oziroma teta. Svoječasnno je pripadal k tukajšnjemu društvu št. 152 SSPZ in je pustil društvo že leta 1925.

Zopet dokaz, kako potrebno je biti član slovenskih organizacij, katere tudi skrbijo za svojega člana, da je dostojno pokopani. Rojaki, kateri se niste člani SNPJ, pristopite, dokler je še čas. SNPJ skrbi za svoje člane v služaju bolezn, smrti in za časa stavke s tem, da zalaga assessment za svoje člane, ki so na stavki.

Premogarska stavka sedaj poteka še dosti mirno. Ze v pričetku, ko je Pennsilvanija Coal and Coke Co. prišla z delom, so kopalci na konjih, oboroženi do glave, pretepali dva naša strajkarska koležki po glavi. To niso koležki, kakršne rabijo navadni policaji. To so ti koležki, kakršne rabijo pri igri baseball za žogo točci, z izjemo, da so še težji in enako dolgi. Povrh tega imajo pa še do 50 privatnih deputjev (tukaj jim rečejo (pusay-foots), kateri so tudi oboroženi s koležki enakega kalibra, kot kopalci in imajo samokrese za pasom. Obleko nosijo sivo-črno. Njih možgani so menda tudi črni, ako jih kaj sploh imajo. Stavkolomcem gre bolj trda. Prejšnjih delavcev je izneverilo le en par ali sunanjih so pa že importirali do 600 vseh skupaj. Kljub temu nimajo več kot do 120 vseh skupaj sedaj na delu; pridejo pa gredo. Sem in tam nekateri delajo po en dan, kvečjemu tudi teden dni, pa gredo. Nekateri pridejo tukaj k uniji in moledujejo za par dolarjev, da bi radi ali nazaj, odkoder so prišli. Igovarjajo se na vse načine, kako so bili zapeljani.

Govoril sem z enim iz Richmonda, W. Va., z drugim iz Ashbule, Ohio, iz Pittsburgha, Pa., Altoone, Pa., in iz Johnstowna, Pa. V vseh teh mestih ima Pennsilvanija Coal and Coke kompanija svoje pisarne in agente, kateri nevedno ljudstvo

varajo in jim obljubujejo vse dobrote, katerih so deležni premogarji. "Good working conditions, no trouble, 1917 scale, short on men, mine just opened; was shut down for 4 years." Ne povedo pa, da je bila eksplozija v rovu koncem zadnjega marca in da so bili 4 možje ubiti in da je pretila nevarnost drugim 400. Rojaki, proč od Ehrenfelda, Pa. Tukaj je stavka in se bje odločilna bitka: Ali ostanemo svobodni in pod kapitalističnega jarma, ali gremo nazaj v suženjstvo. V South Forku pri Stinemman Coal, Coke Co. se poslužujejo druge metode za zlomitje stavke. Tukaj se pa ne poslužujejo stavekavkazov iz drugih naselbin; oni nagovarjajo svoje prejšnje delavce, da bi šli delat. Ponujajo jim takozvano Philadelphia pogodbo, brez vsakega stika z organizacijo U. M. W., ker te nečejo pripoznati. Posrečilo se je kompaniji skoz nekatero priliznanje sklicati sejo unije na 9. dec. in izvolili so odbor 5 mož, da spišejo regulacijo. Drugi dan na soboto so sklicali sejo in resolucijo prečitali. Navzočih je bilo okoli 400 članov in ko je prišel njih novoizvoljeni predsednik govoriti, je nastal kraval, vpitje, življenje, pehanje. "Dol z njimi!" Toliko časa je trajalo vrverje, da je novoizvoljeni predsednik pustil stol in ga pravi predsednik zopet zasadel. Nastopilo je več govornikov in končno so resolucijo zavrgli z večino glasov in so ostali zvesti organizaciji U. M. W. A.

H koncu: Naš boj je težak. Ze teče 9. mesec. Sredstva so polna, zima je tukaj, podpore od nikjer; U. M. W. A. da \$300 na teden 400 članom, ne pride niti po en dolar. Zapišite si delavci, brez izjeme, h kateri stroki spadate, če se jim posreči učititi organizacijo U. M. W. of A., bo nam sledilo vsem skretnje plač. Kajti U. M. W. of A. je hrbtenica vsega ostalega delavstva v tem momentu.

—Jacob Rupert.

Da se razumemo.

Eveleth, Minn. — Dopis, ki je bil priobčen od tukaj v Prosveito dne 28. novembra in ki ga je pisala "Naročnica", ne odgovarja resnici. Ona piše, da drugi, tudi Slovenec, je bil izvoljen, ker ga kontrolira Steel Trust društvo.

"Naročnica", tukaj nastane vprašanje, zakaj ni bil izvoljen delodajalec Oliver Mining kompanije mestnim županom, ker je bil kontroliran od Steel Trust kompanije? Zato ne, ker vsaki volilec odda svoj glas svojevoljno komur hoče.

Nadalje piše "Naročnica": "Diktira mu delodajalec Oliver Mining kompanije." "Naročnica" naj ve, da "drugi Slovenec", kakor ga ona imenuje, je George Brinc, rojen v Ameriki, izšolan na višjih šolah in kot tak ne potrebuje diktature od strani delodajalca. "Friend of Labor", ki je bil označen na vizitkah, je bil na mestu, četudi ona trdi, da ni delavec, še manj pa prijatelj delavcev. "Naročnica" se je tukaj hudo zmotila. Da je George Brinc v resnici delavec in da delavec, nam pokaže njegovo štiriletno poslovanje kot mestni odbornik. V tem času je imel uposlenih več Slovencev kot vsi drugi mestni avlovalci skupaj. Da je dosegel to, je bilo pač treba veliko borbe na vsaki mestni seji.

Brataki pozdravi tistim, ki prav razumejo!

Frank Masera, 901 Adams av.

Samomor rojakinja.

Ely, Minn. — Tukaj je dne 18. decembra izvršila samomor Elizabeth Smrekar v starosti 56 let. Kaj jo je gnalo do tega koraka, ni znano. Omenjena je bila na Elyju zelo pomenjena. Od kar je bila vdova, se je nekaj časa pečala z gostilno in zadnje čase pa s trgovino mehanega blaga.—Poreč.

Stavka v Burgettstownu.

Burgettstown, Pa. — Rudarji smo na stavki. S tem je povedano, da delavske razmere niso ugodne. Tu je zinkovna, v kateri se še precej dobro dela. Govori se, da jo spomladi povečajo. Ako se to zgodi, bo velike vrednosti za one, ki imajo tukaj svoje domove.—P. Možina.

MacDowell in ameriška glasba

Se-le okoli 1. 1890 so Združene države ustvarile nekaj na glasbenem polju, kar je vzbudilo pozornost glasbenega sveta. Pred onim časom se je glasbi posvečalo le malo pažnje v tej deželi, kjer je borba proti razdejavajočim posledicam bratomorne državljanske vojne in prizadevanja za gospodarski razvoj nove dežele zavzemalo vse duhove. Oni Amerikanci, ki so bili glasbeno nardjeni, so hodili učiti se v Evropo in dostikrat ostajali tam. Oni, ki so se po svojih študijah vračali domov, so začeli okoli 1. 1880. našli, da je v ožjih krogih obstajalo zanimanje za glasbo, in so se zato posvečali podučevanju glasbe za mladino ter pri tem dobro zaslužili.

Eden izmed teh mladih mož, Edward Alexander MacDowell, ki se je rodil v New Yorku 19. decembra 1861 kot sin premožne družine, je bil poslan v Pariz in kasneje na Nemško, da izpopolni svojo glasbeno vzgojo, začel tukaj v skromnem obsegu. Prišel je pod vpliv nemških mojstrov in zaslovel na Nemškem kot dober muzikar. Cenili so ga toliko, da je bil imenovan ravateljatelj konservatorija v Darmstadtu. Po nekoliko letih se je odpovedal tej službi in se povrnul v Ameriko, kjer je postal profesor glasbe na Columbia univerzi v New Yorku. Vaglasbil je razne sonate, koncerte, nekaj malo simfonij in velik del glasbe za klavir ter mnogo popevk. Najbolj popularne so njegove "Gozdna idila," med katere spada sloviti komad "Divji roži" (To a Wild Rose).

Poleg MacDowella so bili trije drugi komponisti, ki so povzbuili večje zanimanje za glasbo in opogumili mnogo mladih Amerikancev, da so se posvetili glasbi kot svojemu stalnemu poklicu. Ti so bili Paine, Chadwick in Parker. Tudi nekoliko oper je bilo vglasbenih, pa brez znatnega uspeha. Prva ameriška opera, ki je vzbudila veliko zanimanje, je bila "The King's Henchman," opera Deems Taylorja, ki je bila izvedena v Metropolitan Opera House v New Yorku 1. 1927.

Seveda že dolgo prej smo imeli v Združenih državah polno glasbenih društev in klubov. Stiviti cirkus direktor Barnum pa je mnogo let poprej privedel v Ameriko prvo operno pevko, slovito Jenny Lind. Bilo je tudi poprej nekoliko glasbenih šol v Ameriki. Ali še pred par leti vsaj večina članov velikih simfoničnih orkestrrov je bila iz Evrope.

Morda edina pravcata ameriška glasba so popevke in motivi, ki so jih črni prispeli k ameriški glasbi in katerih lepota je prišla šele v zadnjem času do priznanja. Slavni češki skladatelj Dvorak, ki je obiskal Ameriko in vglasbil slovito "Simfonijo iz Novega sveta," opozoril je tedaj, da takozvani "negro spirituals" (nabožne ljudske popevke črncev) vsebujejo klince posebnega tipa glasbe. Ti "spirituals" so bile melodije, ki so se izcimile iz življenja črnih sužnjev, kateri so izražali svoj up, obup in versko pobožnost potom pesni, ki so nastale samoniklo iz ljudstva kakor vse narodne pesmi in so jih kasnejši rodovi nadalje razvili.

Dandanes se posveča več popularne pozornosti glasbi kot kedaj poprej. Velika kinematografska gledališča s svojimi simfoničnimi orkestri, rekordi in radio programi so popularizirali glasbo, in ne le ono poljudno vrste, marveč tudi klasično in operno glasbo.—F. L. I. S.

Avstrija pošilja Straussu dom.

Dunaj, 19. dec. — Avstrijski parlament je v soboto a posebnim sklepom nagradil Richarda Straussa, slavnega komponista, z vladnim znanjilščem in vilo v vrednosti \$77,000. Republika je s tem nagradila Straussa za njegova dela. Strauss je pravkar sprejel ponudbo države, da bo dirigiral dunajsko opero prihodnjih pet let.

NAKOČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Dete brez možganov.

Zadnji teden je umrl v nečakski bolnišnici novorojenček, ki se je narodil brez srednjega dela možganov. Dete ženskega spola in prvorojenec 20letne matere — je živelo 2 dni in potem je umrlo glado. Je zdravnik povedal očetu materi, kaj je z otrokom in da bo deklica, če bo živeła, vse vse življenje paralizirana revica, ki ne bo mogla misliti ne govoriti, je svetoval obema, naj posita dete umreti takoj. To najlože zgodi, če mu odreče hrano. Oče in mati sta privlila, nakar je otrok živel tri brez hrane, potem pa umrl.

Služaj je zanimiv, ker je nek. Malokdaj se pripeti, da rodi človek brez dela možganov, daai so različne človeške nake za nekaj vsakdanjega. Medici sks veda nam še ne more pojasniti, kako in zakaj se ro toliko nestvorov; če bi vede vzroke, bi imela tudi že sredstva za preprečenje takih nakaz.

Znanost v splošnem je še kmaj popraskala površje. Medcinska veda je porabila prv 75 let, da je obvladala nalezljve bolezni, ki so prej — v blženih dobach evete ignorance — klale ljudi, da je bilo groz Premagati ima še par nevarni bolezni, nato pa pride njena nloga, da s pravo higijeno zatrazne poklince bolezni in drugtežke hibe, ki so se razpasvaled raznih modernih razvne nezmernosti. Medtem pa biskemija, ki je že danes krepkna delu, razjasni zagonetke dvake telesne mašine, kolikojih še ni rešenih in potem bialhko preprečiti deformacije, kakršno se je rodilo omenjenete in tisoče drugih, ki se rde brez udov, dvojnimi udi a notranjimi organi, siamaj dvoječki itd.

V bodočnosti se sploh ne bdo rodili taki nestvorji. Zadušetbodo že v embrionu, če se ne bdo dali popraviti. Danes, ko jto še nemogoče, je pa popolnma pravilpo, da se takemu sirčetu ugasne življenje; ki bi bilzanj le muka.

IZ PRIMORJA

Dva slovenska fašista preozirata Dr. Jasnič občinski tajnik v Crničah in občinski načelnik Lipovč v Batujah sta bila obtožena prikrivanja zločin pri domačem pismonosu, kater je zlorabljal svojo službo in je mal denar iz pisem. Oba slovenska fašista, dr. Jasnič in Lipovč sta bila oprečena. Prot dr. Jasniču je poprej tekla preiskava na ovyadbo glede nagrad pri sestavljanju invalidskih pršenj, pa je bila ustavljena.

Brez pošnega lista sta prišla čez mejo 30letni dimnikar Fran Luknar iz Ljubljane in 22letni M. P. iz Maribora. Celo do Tolmina sta prišla iz Postojne. V Tolminu so ju prijeli orožniki.

Radi razšaljenja kralja je bil aretiran v Volčah 45letni Ivan Cecin. V Playah so orožniki prijeli Ivana Nibranta, ki je žali državno razstavo.

Dva dečka sta vtonila v Idriji pri Spodnji Trebuši. 13letni Alojzij Podgornik je padel v vodo, na pomoč njemu je skočil v Idrijo 11letni Avgust Kotof. V boju z valovi pa sta oba dečka vtopila.

Samomor je izvršil 24letni šofer Gabriel Vidav v Banah pri Opčinah. Bolan je bil na pljučih.

Roparji. Josipa Gabrijeleča sta na poti v Anhovo ponoči ustavila dva neznanca. Eden ga je udaril s težko palico po glavi, valed česar je Gabrijeleč padel nezavesten na tla. Roparja sta mu vzela iz listnice 7400 lir. Česnakaj časa se je Gabrijeleč vaval in se s težavo privlekel do orožnikov, katerim je naznanil napad. Orožniki iščejo zločince. V Vratih pri Cepovanu so vdrli v hišo Andreja Podgornika, ki velja za premožnega kmeta, po velja za maskirani roparji. Zahtevali so denar od Podgornika, najpogovora vnuka in sluškinje. Gospodar Podgornik je skočil k oknu in zaklical na pomoč. Ko so roparji uvideli, da niso več varni in da se bližajo sosede, so ubegali. Orožniki jih iščejo.

Podaljšanje življenja v rastlinskem svetu

Manica Komanova:

V TIVOLIJU

"Oglar pa v goro gre, dekleta za njim kriče—" na to pesem se spomnim nehoti, kadar pri teko takole na cesti za menoj—ne dekleta—nego mali otroci obojega spola, me obkrožijo, cukaajo za krilo ter vprašujejo tako prosoječe:

"Kdaj nam spet poveste kako pravljico?!! Eno povestico! Eno kratko storjico!"

Ah, in meni se včasih tako mudi dalje. Toda odpraviti jih brezobzirno — ne morem! Preveč ljubim te odkritosrčne otroške duše.

Pa jih potolažim, da je zima pred durmi in dvorana v to svrhu že naprošena, da pripravljam za letošnje leto novo blago, tako n. pr. o "zakleti strehi", "o deklici, ki je imela brke do kolen", "o petelinu, ki je pipo kadil" itd.

To zadostuje v toliko, da me izpuste. Seveda moram preje vsakemu posebej stisniti ponujano ročico, če ne, zamera je tu.

Pred štirinajstimi dnevi — prav lep solnčen dan je bil — sem se gela na klopi v Tivoliju. V parku, blizu mene, je kar

mirgoleto šetalcev, velikih in malih. Kar naenkrat se zakadi kopica malčkov z glasnim krikom proti meni.

Ah, vzdihnem polglasno—spoznali so me. Sedaj pa bo treba odgovarjati na sto vprašanj. Pa kakšna vprašanja ti staviijo, ti frkovčki.

V tem so prisopihali že do mene in najmanjši — otroci so ga klicali za Borčka — se mi je skobacal kar v naročje. Ko se sklonim, me neka šestletna deklica pograbi za lase in hitro vpraša:

— Zakaj pa vi nimate bubi?

— Ni zame, odgovorim smeje.

— Zeblo bi me v glavo.

— Pa se pokrite.

— Nimam klobuka.

— Res ne? Moja mama ima pa kar štiri.

— To je lepo. Kaj, ko bi ti prosila mamico, naj mi da enega. Kaj meniš?

Deklica se zamislila in zre vame z nekim sočutjem. Naenkrat se ji modri očenci zaiskrija in tleskne z rokami:

— Veste, moja mamica vsako leto vrže en klobuk proč. Kar v smeti, veste! Zdaj bom pokazala. Kadar bo spet vrgla kak klobuk v tisti zaboj, ga takoj vzamem in prinesem vam.

— Dobro, kar prinesi! Nato pa Borček, ki mi je sedel v naročju, porine mali prstek v moja usta:

— Zakaj imate vi zlat zob?

— I zato, da grizem ž njim.

— Vzemite ga iz ust! Dajte ga meni v roko!

— Ne morem! Se preveč držim čeljusti.

— O, naša kuharica Neža pa lahko zobe iz ust vzame. Sem videl.

— Kaj poveš! No, če si videl, potem že mora biti res.

Sedaj me pa napade neka druga deklica, kaščo na moje obutev:

— Pa zakaj ne nosite vi šimicev?

— Niso zame! Imam namreč kurja očesa.

— Kaj je to "kurja očesa"?

— To so taki otlačanci, neke vrste trda koža.

— Jelite, zato pravite "kurja očesa," ker so taka, kakor oči naše putke?

— Ha, ha! Bo nekaj takega, da!

— Pa pri nas imamo tudi petelina. Ali petelinovih oči pa vi nimate?

— Hvala, za enkrat še ne. Ze s kurjimi dovolj trpim.

V tem je neki deček ugledal

na cesti konja z jezdecem. To mu je dalo povod, da je vprašal kar iznenada:

— Zakaj pa konj ne nosi čevljev?

— Ni jim jih treba, ker jim kovač pribije na kopita železne podplate.

— Kaj pa je to kopita?

— Ej, radovednež! Ogledaj si enkrat konja bolj natančno, pa boš videl.

Deček umolkne. Toda že me cuka mala črnolaska:

— Kaj pa dela vaša mamica in sestrica?

Ob tem vprašanju nedolžnega otroka mi je postalo bridko pri srcu.

— Deklica, pravim ji, nisem tako srečna kot ti. Niti zlate mamice, niti dobre sestrice nimam več.

— Ali ste potem doma čisto sami?

— Sama doma in sama na svetu. Zdaj veš, dragica moja.

— Ali tudi kužkov in muckov nimate?

— To pač. Kužka sicer ne, toda mucka imam dva.

— Jej, kar dva! Kaj pa je sta?

— Vae, kar jima dam. Najraje hrustata miške.

— Kje pa dobite miške? Ali jih na trgu kupite?

— O, kaj pa še! Toda otroci

— prosim vas, nehaite z vprašanji! Povem vam lepo povestico.

To je pomagalo. Na mah so mali radovedneži postali tihi in mirni ter jeli poslušati z ušesi in usti. Jaz pa sem jim pravila tisto o "Zlati roži." Ko sem končala, bi me bil brezdvomno spet obsuli z vprašanji, toda rešile so me skrbne mamice in pestunje, ki so prišle po svoje malčke ter jih pospremile domov.

ZLATA SREDINA

Naša zemlja je po svoji velikosti v sredi med največjim in najmanjšim.

Najmanjši delec snovi je ona neskončno mala gmpa, ki je nabita z negativno elektriko in se z neopojljivo brzino giblje okoli jedra v vsakem atomu: imenujemo jo elektron.

Elektron meri (kakor so učenci izračunali) v premeru nekaj nad eno milijoninko milijoninke milimetra, stevilo, ki ga tudi imenujemo bilijon, v matematiki pa ga označimo z enico, ki ji sledi dvanajst ničel.

Največji objekt, ki ga more pojmiti naš duh, je vseмирje. Če postavimo po relativnosti teoriji, da je tudi vseмирje končno, t. j. da se ne razteza v neskončnost, in ako vzamemo v račun največje raziskave o spiralnih meglah in povprečno gostoto našim čutom in aparatom dostopnega vsemirja, amemo domnevati, da meri diameter vsemirja nad en milijon milijard milijard kilometrov. Ker je milijarda tisoč milijonov, bilijon tisoč milijard, oboje milijonov, milijon bilijonov pa trilion, lahko to število izrazimo kot milijon trilionov ali krajše kvadrilijon in ga pišemo: 1 in štiri in dvajset ničel.

Kolikokrat je večje vseмирje od najmanjšega delca stvarstva, to je elektrona? To zveemo, ako delimo premer vsemirja s premerom elektrona, pri tem pa moramo paziti, da kilometre pretvorimo v milimetre ali obratno. (Kilometer ima milijon milimetrov). Če delitev izvršimo, dobimo število, ki ima 42 ničel in ga imenujemo septilijon. Vseмирje bi bilo torej septilijonkrat večje od elektrona.

Med vsemirjem in elektronom je torej nekakšna razlika. Zamislivo pa je, da je naša zemlja po priliki 10 trilionkrat večja od elektrona in desetino trilionkrat manjša od vsemirja, je torej nekako na sredi med obema ekstremoma, v tako zvani zlati sredini.

Enako "daleč" (da rabimo ta poljudni izraz, ki v matematiki ne bi bil dopusten) od zemlje in od elektrona so predmeti, ki merijo v primeru približno eno desetino milimetra. Med mlado bolho in našo zemljo bi bilo po tem takem isto razmerje kakor med elektronom in bolho.

(Po Charlesu Nordmannu).

Slaboten hrbet se hitro ojači.

Ako vas zaboli križ, če kaj težkega dvignete, ako ste pretegnili mišice v križu, če se vam je "v križ naselil prehlad," če trpite valed lumbaga, si prilpite Red Cross ledilni obliži, pa vam bo takoj odleglo.

Obliži pomagajo oslabilim in unetim mišicam. Povzročajo neprestano avtomatično masažo s vakuum gibljivim telesu, odpravi stisnjenost ter spravi kri v pravi tok na bolečem mestu. Zdravilo prodira v kožo ter gre naravnost v slabe, unete, okorele mišice.

Zagotovljeno vprašajte za Johnson's Red Cross ledilni obliži s flanelastim ozadjem. Po vseh lekarnah—Advt.

SKLADIŠČNA RAZPRODAJA.

Naše skladišče je napolnjeno s raznimi rabljenimi, toda še dobri glasovili (Playe piano, Upright piano) fotografirali (radio aparat, ki morajo biti prodani še pred božičem. Cene so nižje za vsak kot polico. Tu je le nekaj teh izrednih ponudb:

3 glasovili (Upright Piano) samo \$12.50
17 glasovili (Upright Piano) samo \$75.00
22 fotografirali, samo \$12.50
64 radio aparat, samo \$12.50

NATIONAL PIANO STORAGE
2322 West Madison St., Chicago, Ill.



ZAVARUJTE SAMISEBE PROTI HUDE ZIMI!

To leto se bodo gosti začeli seliti proti jugu zelo zgodaj. To je splošno znamenje prihajajoče hude zime. Toda trpljenja hude zime ne občutijo tisti, ki rabijo Trinerjevo granko vino. Ta znamenita žledolomna tonika ureja vse sistem in vas zavaruje proti vsem neprilicam zimskega časa. Vsakdo, ki ga je poskušal, se ga tudi drži. "Malone, Iowa, 22. okt. — Pošlite mi 3 steklenice vašega dobrega zdravila, Trinerjevega grenkega vina." Beatrice Espinosa. V vseh lekarnah ali pri Jos. Triner Co., Chicago, Ill. —(Adv.)

Telefon Cadillac 9437
Tel. na dom Empire 8775

IVAN A. MAROHNIC
Attorney at Law
(ODVETNIK)
Govori slovensko
1129-1131 First Nat'l Bank Bldg.
Woodward Avenue and Cadillac Square,
DETROIT, MICH.

Bulgarski zeliščni čaj

Na milijone rabi ta čaj za odpravo prehlada, vnetja in gripa, ki ga grozi poletje. Pomaga proti gripu, slabosti, bolečinam in izboljša krvni obtok. Vsemirje vsebuje, ali po pošti vavrovano 1 velik drobnik s svojimi \$1.50, 3 za \$4.50, ali 6 za \$8.50.

Nabavite na: H. H. Von Scholtz, vredn. Marvel Products Co., 100 Bld., Pittsburgh, Pa.

!KAMPANJA!

za pridobivanje novih naročnikov dnevnika "Prosveta"

Čas kampanje smo podaljšali do 31. dec. 1927. To smo storili, ker se kažejo sedaj boljše uspehi.

Za enega novega polletnega naročnika dobite knjigo "Jim Higgins" vredno \$1.00. Za enega novega celoletnega naročnika dobite knjigo "Slovensko-angliška Slovnica," zelo primerna knjiga za razširjanje znanja angleščine, vredna \$2.00 ali kako drugo knjigo iz zaloge "Književne matice." Za dve novi celoletni naročniki dobite veliko in krasno vezano knjigo "Ameriški Slovenci," v kateri bodele našli mnogo zanimivega in podučnega, ne samo razvoja naše S. N. P. Jednote, temveč tudi o razvoju našega naroda v Ameriki in drugih zgodovinskih važnih dogodkih. Vrednost knjige je \$5.00.

Cena je: na leto \$6.00, za pol leta \$3.00; za Chicago in Cice na eno leto \$7.50, za pol leta \$3.75. Za Evrope: za eno leto \$8.00, za pol leta \$4.50. Za član S. N. P. J. za leto \$4.80, pol leta \$2.40.

Izpolnite in izrežite ta kupon.

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Priloženo dobite naročnino \$....., za katero pošljite Prosveto:

Ime.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Ima.....

Naslov.....

Rado Murnik: NČI GROFA BLAGAJA

(Dalje.)

16.

"Ah, da bi vedeli, kako boli vaša nesreča tudi mene!" se je hlinila Salda, ki se je poslavljala od Blagajevih. "Kako bi me veselilo, ako bi k rešitvi komtesice Alijane kaj pripomogel moj brat Erazem, ki je tudi odhajal za roparji!"

"Lepo vas zahvaljujem za tolažbo in izraze iskrenega sočutja," je odvrnila grofinja Mila in ji podala roko. "Prosim, obiščite nas kmalu zopet. Saj smo si najbližji sosedje. Gospodična Mačeroiova, prosim, spremitte gospodično plemenito Frauensteinerjevo. Otokar, naroči, da osedlajo!"

Naglo se je poslovila Salda tudi od gostov. Na dvorišču so čedili hlapi in dekle po omehčanem pesku za viharjem. Burja je bila potrgala in razmetala vence, cvetne kite in zastavice križema naokoli. Mlad sluga je nesel razpokani in polomljeni Blagajev grb na rami. Salda bi najrajša vrisala od veselja.

Smejala se je tiho, ko je prijezdila z lenim debeleglavim hlapcem Ivom iz gradu. Veselilo jo je celo vneto regljanje žab, ki jim je po dolgi morilni suši zasijala lepša bodočnost v polnem grajskem jarku. V gozdu je kukala kukavica in nad poljanami so neutrudno žvrgoleli preveseli škrljčki v jasnih višavah.

"Danes je najlepši dan mojega življenja!" se je radovale nathoma, "Odalej bom jela zopet živeti! Porazila sem ju obadva — in še marsikoga drugega. Toda..."

Mahoma jo je minilo prekipenjače veselje. Sopla je težko, dasi je jahala le počasi po slabi ugrezni poti. Razburjala jo je nestrpna radovednost — če so cigani s plenom v podzemni jami, ali ne.

"Upam, da je naša Čirikli pokazani kraj. Zakaj me muči strah, da je v mojem načrtu — napaka, ki me utegne izdati in pogubiti? Doselej ne služi nihče Blagajevih ničesar. Dosedaj je vse v redu..."

Na pustem Frauensteinerjevem gradu je bilo tiho in mrtvo kakor v grobu. Že so plahutali urni netopirji okoli stolpov in zidin. Dvorišče so mračile večerne sence. Iz mokrega vrta je prijetno dišala cvetna vonjava. Salda je naglo drknila s konja in hitela v svojo sobo.

Za njo je pritekla plahooka dekla Kate s prižgano svečo in hotela gospodični pomagati pri toaleti. Salda pa jo je takoj poslala nazaj doli v kuhinjo.

Odklenila je omaro, vzela je iz nje košarico in pregledala, kar si je bila spravila vanjo: obleko slavonskega dečka, lonček z rjavo mastjo, škarje, ključ, steklenico vina, kose narezane kruha in mesa. Preobekla se je v dolgo temnomodro obleko in si zakrila obraz s črno-baršunasto krinko. Dolila je olja v brnasto svetilnico, jo prižgala in odšla s njo in s košarico po ozkih zavojnatih stopnicah doli. Konec hodnika med jedami je s kolenom pritisknila na skrit gumb. Zasukal se je širok kamen in Salda je stopila v podzemeljsko jamo.

Od belih kapnikov so čarobno odavitali trepetavi podglasti odsevi in od goloti na stenah in stropu so se bliskali in lesketali stoteri žarki, tukaj kakor živožarne pisane zvezde, tam kakor neznobarven led.

Vaa razburjena je stopala Salda po vlažnih, s kristali posutih tleh. Čim dalje je prihajala, tem bolj ji je ginilo upanje, da najde cigane in hčerko grofa Blagaja... Visoko je držala svetiljko in posvetila v vsak kot. Že je slišala žumenje narasle Kolpe — tedaj je zagledala v stranski jami ciganko Čirikli in črnega bradatga cigana.

Prav nič pisanega ni bilo na njiju obleki; iz previdnosti nista bila vžela nobene preživo barvane oprave s sabo. Oba sta pometikovala, vo so ju slepili nenadni jarki žarki Saldine sve-

tiljke. Čirikli je nekaj šepetala svojemu možu. Angar je sedel na nizkem stalagmitu in s ponosno dvignjeno glavo motril prihajalko jako samozavestno in zaeno nezaupljivo. Njegova hudo objedena suknja je bila na več krajih raztrgana in kazala golo kožo, napeto ob polnih jakih mišic; navzlic tej žalostni revščini se je držal jamadar Angar kakor rojen kralj. Vendar se je včasni s čudno navdušenostjo popraskal med gostimi kodri.

"Bog ti daj srečo!" je izpregovorila Čirikli s svojim debelim, skoraj moškim glasom in poljubila Saldi robo obleke. "Vendar si prišla, čakali smo te že kaj težko, lepa gospodična! To je moj mož Angar!"

Cigan se ni ganil. Salda se je čudila ponosnemu, dostojanstvenemu capinu, ki jo je gledal malone zaničljivo.

"Kje imate deklico?" se je obrnila k ciganki.

Čirikli je pokazala v kot. Ondi je čepel z obezanim hrbtom mladi Sonakaj na kupu cap. Zraven njega je klečala Alijana za kazem, ker je bila vpila in se jokala. Obrazek ji je bil bled, nabuhel, otopel. Tiho je ihtela, glava ji je trzala; bolela so jo kolena in hrbet. Ko je skozi soize ugledala visoko postavlo Saldino, se ji je videlo, da je prišla sama njena mati...

"Mama! Mamica!" je kriknila in razprostrla roke. "Vendar si prišla pome! Vzdigni me! Boli me. Ne morem vstati sama."

"Počakaj kmalu boš videla svojo mater."

Ji je velela Salda mrzlo, se okrenila k ciganom in pokazala na košaro, rekoč: "Jejte najprej!"

Ko je slišal jamadar Angar ter prijetne in izpodbudne besede, ga je naenkrat minil kraljevski ponos in prvi je zagrabil po mesu. Zapelel je posebno masten kos in nemudoma zakopal pol svojega kosmatega črnega obraza vanj; kosti je metal po častiljivi stari šegi svojih pradedov preko svojega hrbta.

Čirikli je nesla sinu Sonakaju jesti in piti. Alijani ni dala nobene mrvice.

"Naj malo strada in shujša otrok, da ga ne spoznajo tako lahko," je dejala ciganka in počenila h košari.

Sonakaj je skrivoma ponudil Alijani mesa, toda ona ga ni marala vzeti. Po njenih ušesih so zvenele Saldine besede in težko je pričakovala, da bi zopet videla svojo mater. Domisljala si je, da jo je ukradel eden onih hudobnih čarovnikov, o katerih ji je bil že toliko povedal ujec Ahac. Plašno je gledala živobarvne lučke in strahotne sence po jami.

Dasi je bil tudi cigankin kos lep, velik in okusen, ji vendar ni dovolila žensko zgovornost, da bi ga uživala kar tako čisto tiho, brez zabavnega pogovora. Zadovoljno cmakaje je pripovedovala Saldi, kako se ji je posrečila nakana.

"Sinu sem dajala zmečkanih pripotčevih listov na rane in črnjavke. Pustila sem ga v senci pod hrastom in hitela k našim in povedala, kaj se je dogodilo. Takoj so bežali preko Kolpe. Midva z možem pa sva akrila sina v tvojem čolnu in šla prežat v zasedo. In posrečilo se nama je. O! Tekla sva, kakor še nikdar svoje žive dni ne! Prav kmalu smo bili val štirje v čolnu in v jami. Čoln sem spustila po reki. Usula se je ploha, da je bilo kaj. Kdo bi našel zdaj naš sled? — Ali dolgo te ni bilo, dolgo. Čakali smo te prav težko."

"Mislil, da je najbolje, ako deklico preoblečemo takoj v dečka," je velela Salda, ko so se pojedli. "Pojd sem!"

"K mamici bi rada," je jecala Alijaša in prosoječe dvignila roke proti Saldi, ki je vzela škarje iz košare.

"Zdaj sem jaz tvoja mati, golobica moja!" je rekla Čirikli in jo vzdignila.

"Ti nisi moja mama. Moja mama je lepa. Ti si grda. Tebe nimam nič rada."

"Tako. Hahaha! Le potrpi, polagoma bo to že drugače! — Tvoji lasje so predolgi, moramo ti jih malo ostrčiti. Čakaj, takoj boš lep fantek!"

"Nočem biti fantek..."

(Dalje v naslednjem številu.)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V
TISKARSKO OBRT
SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA
CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTIMENA POJASNILA